

Тихонова О. Ф.,

Краматорський економіко-гуманітарний інститут, м. Краматорськ

ЗВУКОВІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ ЗМІ

У цій статті автор аналізує фонетичні запозичення китайської мови, які увійшли до складу китайських ЗМІ, їх функціонування, типи та визначає їх роль у мові.

Ключові слова: ЗМІ, англломовні запозичення, звукові запозичення.

The article deals with the phonetic loan-words, which function in Chinese Mass Media. The semantic groups and types are analyzed. Their role in the language is defined.

Key words: Mass Media, loan-words, phonetic loan-words.

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. активізувалися також китайсько-англійські мовні контакти, результатом яких стала значна кількість запозичень у різних сферах діяльності. Це зумовлено розмаїттям позамовних чинників, об'єктивних і суб'єктивних: розвитком економічних зв'язків, впливом стилю американського життя, модою на іноземні слова, досягненнями англломовних країн в окремих сферах діяльності, пожвавленням культурних зв'язків, двомовністю, зрушеннями комунікативно-прагматичного характеру, престижем англійської мови, стереотипи сприйняття США та Великої Британії пересічним громадянином, вживанням англіцизмів для демонстрації освіченості або неординарності та внутрішньомовними потребами: (необхідністю назв для нових предметів, процесів, понять; потребою поповнити експресивні засоби). Отже, процес запозичення іншомовних слів став одним з найважливіших джерел поповнення лексичного складу будь-якої мови.

До іншомовних запозичень відносяться всі лексичні одиниці, поява яких в одній мові пов'язана з копіюванням зовнішньої або внутрішньої структури відповідних прототипів інших мов.

Актуальність дослідження обумовлена перш за все тим, що питання вивчення іншомовних запозичень в китайській мові представляє значний інтерес. Вивчення цієї проблеми має поряд з теоретичним велике практичне значення. Незнання принципів запозичення іноземної лексики, її особливостей і структури, невміння відрізнити звукове запозичення від слів китайського походження досить часто ставлять перекладача у скрутне становище і призводять до смислових помилок. Наприклад, звукове запозичення 陶式反坦克导弹 – протитанкова керована ракета від англійської аббревіатури TOW – Tube-launched, Optically-tracked, Wire-guided

переводять як “керамічна ПТКР”. Отже, цей приклад пояснює наскільки важливо та актуально вивчення запозиченої лексики.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Над проблемами, що постали перед українською мовою засобів масової інформації працює багато дослідників: О. Стишов приділяє увагу особливостям розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. [8]; Т. Рудакова вивчає соціально-економічну лексику англомовного походження в сучасних ЗМІ; Л. Архипенко досліджує процеси запозичення у сучасній українській мові кінця ХХ ст. [1] та ін.

Серед російських вчених, які вивчали питання іншомовних запозичень у сучасній китайській мові варто зазначити І. Кленіна [4], В. Горелова [3], А. Семенас [7] та ін.

Використання іншомовних запозичень, а насамперед англомовного походження, в китайській мові стало настільки розповсюдженим явищем, що можна говорити про появу нового типу лексичних одиниць. Отже, **мета** статті полягає у аналізі та вивченні процесу адаптації звукових запозичень китайської мови.

Запозичення іноземної лексики здебільшого здійснюється двома шляхами – звуковим запозиченням і калькуванням. У першому випадку запозичується зовнішня, звукова оболонка іншомовного слова, у другому – його словотворча структура, тобто ознака поняття, покладена в основу його назви. Варто відмітити, що звукові запозичення представляють найбільший прошарок запозичень, які адаптуються у китайській мові.

Відмітимо, що до звукових запозичень не відносимо особисті імена (ономастика) і географічні назви (топонімія).

Щодо європейських запозичень, як стверджує чеський професор З. Новотна, серед 650 звукових запозичень із європейських мов 69,85% становлять англомовні запозичення, 13,04% - французькі, 8,4% - російські, 3,18% - італійські [4;15]. Деякі науковці пояснюють велику кількість англійських запозичень стислістю англійських слів, що сприяє їх транскрибуванню двома - трьома складами. Проте, на наш погляд, буде правильнішим пояснювати це багатолітньою економічною і політичною залежністю феодального Китаю від англійського і американського імперіалізму. Наведемо приклади фонетичних запозичень англомовного походження: 蹦极 *bengji* від англ. *bungee* -, 卜非 *bufei* від англ. *buffet*, 酷 *ku* від англ. *cool*, 康密勤/康密勋 *kangmiqin /kangmixun* від англ. *comission*, 克隆 *kelong* від англ. *clone*, 迪斯科 *disike* від англ. *disco*, 基因 *jiyin* від англ. *gene*, 嬉皮士 *xipishi* від англ. *hippies*, 黑客 *heike* від англ. *hacker*, 马杀机 *mashaji* від англ. *massage*, 朋客 *pengke* від англ. *punk/punks*, 锐舞 *ruiwu* від англ. *rave*, 秀/骚 *xiu/sao* від англ., 沙士 *shashi* від англ. SARS, 伟哥 *weige* від англ. *viagra*, 雅皮士 *yapishi* від англ. *yuppies* і ін.. Із французької мови запозичені такі слова: 卡波尼尔 *kaboni'er*, 模特儿

mote'er; 巴利卡特 *balikate*, 尤里卡 *youlika Eureka*, 沙龙 *shalong salon*. Довгий шлях пройшло італійське слово *cannone* (пушка), до того як воно як термін потрапило в китайську мову через японську. Із іспанської мови було запозичене, наприклад 厄尔尼诺 *eerninuo El-Nino* [10].

Специфікою звукових запозичень в китайській мові є прагнення зробити їх зрозумілішими, ввести їх в певні лексико-граматичні розряди слів. Практично це виявляється в приєднанні до багатьох запозичень односкладових, рідше двоскладових семантичних класифікаторів, що виражають певні родові поняття. В результаті подібного схрещування виходять слова-гібриди, що складаються із запозиченої іншомовної основи і китайського словотвірного (що класифікує) елементу. Ці фонетико-семантичні запозичення називаються також напівкальками, напівфонетичними або змішаними запозиченнями, порівняйте: 吉普车 *jipuche* – “джип” *jipi* (*цзипу* + 车 машина), 芭蕾舞 “балет” (*балей* – транскрипція + 舞 - танець), 加农炮 “гармата” *цзянун* – транскрипція + 炮 *знаряддя*) 莫合烟 “махорка” *мохе* – транскрипція + 烟 *тютюн*). Наведемо приклади невійськової тематики: 波波族 *bobozu*, 雪茄烟 *xuejiayan cigarette*, 卡片 *kapan sheet*, 厄尔尼诺现象 *e'erninuo xianxiang*, 汉堡包 *hanbaobao*, 爵士乐 *jueshiyue*, 乒乓球 *pingpangqiu*, 桑拿浴 *sangnaoyu*, 华尔兹舞 *hual'ergziwu* та ін.. В разі часткової або повної адаптації і участі в словотвірних процесах семантичний класифікатор може опускатися. Так, наприклад, сталося з термінами 坦克 (*танк*) і 雷达 (*радар*), які раніше мали в своєму складі відповідні класифікатори 车 (*віз*), 台 (*вежа*), та з термінами 桑拿 – сауна, 雪茄 – сигарета – боулінг, 华尔兹 – вальс, які раніше мали класифікатори 烟, 求, 舞, 浴.

Китайська мова звертається до звукових запозичень зазвичай у тих випадках, коли семантичне запозичення (калькування) неможливе або недоцільно. Наприклад, при запозиченні термінів, утворених від власних назв. В результаті запозичення подібних імен в китайській мові з'явилися назви систем зброї 柯尔特枪 *ke'erteqiang* *кольт*, отруйних речовин 亚当化气 *yadanhuaqi* *адамсін*; фізичних одиниць: 安培 *anpei* *ампер*, 伏特 *fute* (*вольт*), сортів вин 核利斯酒 *helisiji* (*херес*), 白兰地 *bailandi* *коньяк*, 马德拉酒 *madelajiu* (*мадера*). Інколи, запозичуючи імена власні, китайці удаються до описового перекладу, наприклад: 印度白棉布 *yindu baimianbu* – *індійська бавовняна тканина*.

По-друге звукові запозичення жать бути назвами іноземних грошових одиниць: 各里夫纳 *gelifuna* (*гривня*), 里拉 *lila* (*ліра*), 法郎 *falang* (*франк*), 马克 *take* (*марка*); деяких лікарських препаратів: 阿司匹林 *a'sipilin* (*аспірін*), 可卡因 *kekayin* (*кокаїн*). Слід зауважити, що запозичені назви ліків у відмінності від сортів вин і систем зброї не оформляються семантичним класифікатором 药 *уао ліки*.

По-третє, це відбувається при запозиченні понять, для передачі яких в іноземній мові, найчастіше в англійській, використовується аббревіату-

ра: 欧佩克 *oupeike* (ОПЕС-) – “”, 雷达 *leida* (RADAR – radio detection and ranging) – “радар, радіолокатор” або в назвах літаків, наприклад: 图tu - Ту, 安 an - Ан, 雅克 *yake* - Як, 伊拉 *yila* - Іл, 苏su – Су ті ін.

Висновки. Звукове запозичення потрапляючи в китайську мову, піддається фонетичній і граматичній адаптації. Ці процеси умовно можна розділити на три стадії. На першій стадії воно усвідомлюється як іншомовне вкраплення, чуже для даної мови. На другій стадії розцінюється як декілька аномальне, але допустиме до використанні у мові. На третій – “асимільоване запозичення”, іншомовне походження якого якщо і усвідомлюється, то об’єктивно довести це, виходячи з аналізу синхронного стану мови, не можна. Додатковою ознакою повного семантичного засвоєння є поява у нього власного словотвірного гнізда і опущення семантичного класифікатора, що було розглянуте вище.

Майже все звукові запозичення в китайській мові, за винятком утворених від імен власних, мають синоніми. Синонімічним пари конкурують між собою за право позначати те або інше поняття. Звісно, що перевагою користується те слово, яке відповідає вимогам мови, а саме точності і стислості.

Література:

1. Архипенко Л. М. Активізація процесу запозичення у сучасній українській мові кінця ХХ ст. // *Культура народів Причорномор'я: Научний журнал*. – Симферополь, 2003. – № 37. – С. 136-137.
2. Баженов Г. А. О некоторых изменениях в современной лексике в КНР, Сянгане и на Тайване // *Мир китайского языка*. – 1998. – № 1. – С. 10-16.
3. Горелов В. И. Лексикология китайского языка. – М., 1984. – 218 с.
4. Кленин И. Д. Иноязычные заимствования в современном китайском языке // *Мир китайского языка*. – 1998. – № 2. – С. 8-22.
5. Ошанин И. М. Слово и часть речи в китайском языке. – М., 1948. – 301 с.
6. Пэн Чунань. О переводе иноязычных терминов. – “Чжунго юйвэнь”, № 14, Пекин, 1953. – С. 18.
7. Семенов А. Л. Лексика китайского языка. [базовый учебник] / А. Л. Семенов; Ин-т востоковедения РАН. – Изд. 2-е, стер. – М.: АСТ, 2005. – Восток-Запад. – 310 с.
8. Стишов О. А. Нові аббревіатури в мові мас-медіа кінця ХХ століття // *Мовознавство*. – 2001. – № 1. – С. 33-41.
9. Стишов О. А. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. // *Мовознавство*. – 1999. – № 1. – С. 7-21.
10. Protecting our mother tongue “Points of View – New Arguments” [Електронний ресурс] / Lin Zhibo // 2004. – №4. Режим доступу до газети www.people.com.cn
11. 万红著. 当代汉语的社会语言学关照: 外来词进入汉语的第三高潮和港台词语的北上//天津: 南开大学出版社- 2007 – 272页.